

A BUDAI LUTHER-SZÖVETSÉG EGYHÁZI ÉS POLITIKAI HETILAPJA

FŐSZERKESZTŐ
Dr. SZLÁVIK MÁTYÁS
 BUDAPEST, IX., JURÁNICS-U. 13
 FŐMUNKATÁRS:
HLAVÁCS KORNÉL

ELŐFIZETÉS FÉLÉVRE 3 PENGÓ
 A BUDAI LUTHER-SZÖVETSÉG
 58141. SZ POSTATAKARÉK-CSEKKSZÁMLÁJÁRA KÜLDENDŐ
 KIADÓHIVATAL BUDAPEST, DONÁTI-U. 49., II. EM. 15

FELELŐS SZERKESZTŐ
 ÉS KIADÓ
HÜTTL ÁRMIN
 BUDAPEST, I., VERBÓCZY-U. 28

Keressétek először az Isten országát és annak igazságát!

Maté ev. VI. 33.

Vasárnapi békesség

A Krisztusnak beszéde lakozzék ti bennetek gazdagon... zsoltárokkal, dicséretekkel, lelki énekekkel, hálával zengedezvén a ti szívetekben az Urnak. Mindent, amit csak cselekesztek szóval vagy tettel, mindent az Ur Jézusnak nevében cselekedjétek, hálát adván az Istennek és Atyának Ő általa. Kol. III, 16.—17.

A vasárnap isteni békessége felséges ajándék, mely mindazoknak kijut, akik a vasárnapot megszentelik. Kiszabadulva a mindennapi munka keserves jármából, testük pihen, lelkük pedig magasan szárnyal, fel az örökkévalóság tiszta légkörébe, egészen az Isten atyai szívének a közelségébe és megtelik békességgel, boldogsággal. Sokan azt szeretnék, bárcsak mindennap vasárnap volna! Amikor azonban a hétköznapi ruhát, a munkaruhát felhuzzák, amikor a gondok és aggodalmak özöne rájuk szakad, de édes-kevés marad meg sokakban a vasárnap derűs békességéből, vidám hangulatából! Ezeknek az embereknek akar az apostol utmutatást adni arra nézve, hogyan menthetik át a maguk számára a vasárnapot a maga áldásával a hétköznapok szürke egymásutánjába. A kolossei keresztyének bizonyára szintén nem voltak az élet elkényeztetett gyermekei, hanem keserves nehéz munkával, sok gond és küzködés között éltek és ezektől kívánja az apostol, hogy hálával zengedezzenek az ő szívében az Istennek, de ne csak vasárnapon, hanem minden nap. És ők azt komolyan vették, mert hisz az apostol, a csodálatosan nagy életművész, ezt meg is mutatta nekik, mikor közöt-

tük tartózkodott. Ő is kemény kézimunkával tartotta fenn magát, sok gondja volt az ő lelki gyermekei, sok gyülekezete és a zsidók és pogányok kegyetlen gyűlölete miatt, de azért mindig vidám volt, mert mindig érezte, hogy az Ur közel van. Ő minden munkáját Jézusnak nevében kezdette meg és ugyanazt kívánta az ő testvéreitől is. A Jézus neve olyan volt neki, mint valami szent kapu, melyen keresztül haladva magával vitte Jézus szavát, lelkét, áldását; Jézus világossága tette fényessé az ő utját, könnyüvé az ő munkáját és mutatta meg neki a végső célt, az Istennek országát. Jézus lelkének kimeríthetetlen gazdagsága aranyozta be az ő életét és tette lelkét egészségesse, vidámmá, erőssé, legyőzhetetlenné. Ezt a lelki derüt senki és semmi nem rabolhatta el tőle, de még csak meg sem zavarhatta. Ebben a hangulatban mindig dalra kész volt a lelke és dalos lélekkel könnyen folyt munkája, öröme volt benne és Isten gazdag áldása koronázta fáradozását. Ebben a hangulatban és lelki állapotban fogékony volt Isten jósága iránt és hálálkodni tudott tiszta igaz szívvel még a szenvedésekért is. Pál apostol ragyogó példa volt a kolossébelieknek, ragyogó példád lehet Neked is, testvérem, ha az ő módszerét követni akarod. Kezdd csak Te is munkanapodat azzal, hogy néhány percig elmélyedel Jézus evangéliumába és fogadd ezt szívedbe! Nyisd ki jól szemedet és lásd meg az Isten jóságát, mellyel megáldotta, megóvta, fenntartotta életedet! Ha talán nem árasztott is el kegyelmének egész özönével, egy-két sugara bizonyára Rád is esett.

Egy ártatlanul elítéltet halálra hurcoltak és

utjában egy szalmaszálát emelt fel és azt mondta, ha semmi egyéb bizonyítéka sem volna, hogy van Isten, ez a szalmaszál is elég bizonyosság volna számára. A mi életünkben is az egy szalmaszálon kívül bizonyára ezer meg ezer dolog bizonyítja Isten létét, atyai jóságát és gondviselését, ha Jézus nevében kezdünk mindenhez, ha Jézus szemével nézzük életünket. És akkor bizonyára lelki énekekkel zengedezünk az Urnak. Akkor örömmel vesszük kezünkbe a mi evangélikus drága énekeskönyvünket és zengünk hálás szívekkel az Urnak dicsőségére vig éneket. A hála és a lelki öröm megszenteli majd munkás napjainkat, erőssé és reménykedővé teszi szívünket, diadalmassá harcunkat és ünneppé, vasárnapra a hét-köznapot is.

Bethlen Gábor

Az elmúlt esztendő utolsó két hónapjában nagyszabású, országos megnyilatkozású nemzeti ünnepre vártunk. Nemzeti történelmünk egyik legkimagaslóbb alakjáról, Bethlen Gáborról olyan hatalmasan megszervezett nemzeti megemlékezést reméltünk, melynek megnyilatkozása az ország határain túl is a fölfigyelés és nagy érdeklődés hullámaival kelthette volna. Ezzel szemben a világtörténelmi viszonylatban is kiemelkedő érdemű Bethlen Gáborról a kegyelet megnyilvánulása — a szervezés sajnálatos és eléggé el nem ítélt hiánya miatt — oly jelentéktelen keretbe szugorodott, hogy egy ma élő divatos közszereplő ünneplése sokkal általánosabban foglalkoztatja a közvéleményt.

Sőt akadt »történettudós«, aki ünneprontóként szűk látókörrrel, de annál több álbölcsekléssel Bethlen Gábor jelentőségét és nagyságát csökkenteni merészkedett.

Ugy a megemlékezés sajnálatos hatástalansága, mint az ünneprontás célzata minden magyar és kivált protestáns magyar szívét keserőséggel töltheti el.

Ezért úgy érezzük, hogy hazafias és protestáns célt szolgálunk akkor, amikor e helyről is teljes elfogulatlansággal és igen tömören összefoglaljuk Bethlen Gábor életrajzát és jelentőségét.

Háromszáz évvel ezelőtt, az 1629. esztendő novemberében hunyt el Magyarország választott királya, Erdély legkiválóbb fejedelme: Bethlen Gábor.

Nemzeti történelmünk e nagy alakjáról a kegyeletos megemlékezésünk nemcsak szomorúan időszerű, hanem a szebb jövő reményét, a magyar feltámadásban hitet keltő is.

Szomorúan időszerű e visszaemlékezés azért, mert hazánk földjét akkor is feldarabolták.

Az ország szíve, a mai trianoni Magyarország földje és népe az Ázsiából jött török járma alatt pusztult.

Az északi felvidék és az ország nyugati része magyar király hatalma alá tartozott ugyan, de e király Bécsben, idegen hatás alatt élt. Az ő hatalmának jelképe nem a magyar cimere volt, hanem a német kétfejű sas. E sas csőreivel ki akarta

tépni a magyarság szívét, hogy az ne dobogjon és ne érezzen magyarul, ne szálljon imája az evangélium tanítása szerint a jó Istenhez; ki akarta tépni nyelvét, hogy ne szólhasson magyarul és a reformáció hangján. Karmaival el akarta ragadni a haza földjét, hogy beolvassa azt a német birodalomba.

A harmadik rész volt a török járom és a német sas közé szorult Erdély. E kis ország Bethlen Gáborig hol a török, hol a német hatalom játékszere vagy martalócainak zsákmánytárgya volt. De Erdélyt magyar fejedelmek irányították és a magyar Erdélyre várt a szent hivatás, hogy a török mérhetetlen erejével szemben a megmaradt haza földjét, a német sással szemben a nemzet létét, magyarságát és vallását védje és megőrizze.

A XVII. század elején azonban Erdély, a magyarság utolsó mentsvára is reménytelen helyzetbe jutott. A török és a német hadak nyomorúságba döntötték. E nyomorúságot súlyosbította a kis ország népeinek széthúzása. Szászok és oláhok a magyarság pusztulására szövetkeztek az ellenséggel és maga az erdélyi magyarság is egymásra farkasszemmel néző török és német pártra oszlott.

Amikor ilyen széthúzásban e szerencsétlen ország és vele a magyarság felett ellenségei már a lélekharangot kongatták, akkor jelent meg a magyar nemzeti lét és a vallásszabadság glóriás megmentője: Bethlen Gábor.

Bethlen Gábor pályafutása egészen rendkívüli és tanulságos. Egyszerű székely köznemesi családnak volt a sarja. Tízéves korában árvaságra jutott és elvesztette atyai örökét. Anyai nagybátyja karolta fel. E marcona, vitéz székely várur a kis árvát két irányban nevelte: mély vallásosságra és magyar vitézi erényre. »A Biblia legyen balján, a honvédő kard a jobbján. Tudományra, latin tudományra nincs szüksége.«

18 éves korában a daliás ifju már a fejedelmi udvarban teljes kitüntető szolgálatot. Huszéves korában megfordul Rudolf király és császár prágai udvarában, ahol éles esze megfigyeli az udvar cselszövéseit a magyarság ellen.

Alig 22 éves és már Erdélyt képviseli a pozsonyi országgyűlésen. A következő évben a vérengző kalandor, zsoldosvezér: Básta elől hontalanul bujdosik török földön. 24 éves korában mint Bocskainak első és ünnepezt hadvezére és tanácsosa tűnik fel Erdélyben. Harmincéves korában a kegyetlen Báthori Gábor fejedelem ismét vagyontalanná és hontalanná teszi. Ekkor hosszabb időt tölt török földön és bő alkalma nyílik megfigyelni a török birodalom állapotát és hatalmi törekvéseit.

Harminchároméves korában diadalmasan foglalja el az erdélyi fejedelmi trónt.

Trónralépésekor Erdély gazdaságilag teljesen tönkrement ország, társadalma pedig a széthúzás, a pártoskodás miatt a bomlás jelenségeit mutatja.

Alig tíz esztendő múlva a kis ország Európa leggazdagabb állama és Bethlen Gábor Európa ügyeinek intézésében a nagyhatalmak sorában foglal helyet.

Bethlen Gábor ezt a pályát teljesen öneréből futotta meg. Öneréből fejlődik hatalmas személyiséggé.

Egyéniségének főjellemvonása az a mély vallásosság, mely tiszteli a más vallását. Bethlen fejedelemsége alatt Erdély a vallásos türelem oázisa akkor, amidőn a 30 éves háboruban egész Európát lángba borította a felekezeti gyűlölködés. A nagy fejedelem minden lépését Isten nevében kezdi. Jelmondata: »Ha Isten velünk, ki ellenünk, bizonyára senki sem«.

Bethlen eleme nem a széthuzás, hanem az összetartás. Trónralépésekor pártokra szakadt, különletű, gyűlölködő társadalmat talált. Az ő bölcs irányításával rövid idő alatt minden nemzeti erő vállvetett munkára egyesül, még a szász, sőt az oláh is az egyetemes nemzeti érdeket szolgálja.

Jellemvonása a nagy önuralom is. Panasz, haszontalan bírálat, zugolódás soha nem hangzik ajakán. A kis vétket elnézi, a bűnbánó bűnösnek megkegyelmez. Ő az összetartás, a megértés, a megbocsátás fejedelme. A fukarságig fősvénykedik az állam pénzével, míg országának nyomoruságát meg nem szünteti; de szinte pazarló, amikor Erdélyt Európa leggazdagabb államává fejleszti. »Erdély aranykorában« két kézzel ontja a pénzt a bányászat, ipar, kereskedelem, de főként az iskolák fejlesztésére. Fejedelmileg látja el Európa hírneves tudósait, akiket a gyulafehérvári főiskolára csalogat.

Bethlen Gábor korának legelismertebb hadvezére. 44 ütközetben vett részt és minden csatát megnyert. A sok háború nem okozott nyomort az országban. Minden nagyobb hadivállalkozása növelte Erdély határát és egyre gazdagabbá tette. A háborút úgy intézte, hogy annak költségeit ellenségeivel vagy szövetségeseivel fizettette meg.

Nagy élettapasztalata bölcs és ügyes államférfiúvá avatja. A két óriási hatalmu ellenség között úgy szolgálja Erdélyt és az egész magyarság ügyét, hogy egyszer a török erejével ijesztgeti a németet, máskor a német hatalmával a törököt.

Erdély hűbérországa a török szultánnak, de a török panaszkodik, hogy Bethlen uralma óta a török sereg nem a szultán, hanem Bethlen érdekeit szolgálja.

A németérezésű magyar királyról tudja, hogy önkényével szemben a törvények nem védik meg a magyarságot és a magyar protestantizmust. Ezért arra törekszik, hogy Erdélyt félelmes, független hatalommá növelje. E nagyszerű célt kártartó, bölcs, ügyes államférfiúi és hadvezéri tevékenységével el is érte. Megmozdulására fölfigyelnek Európa hatalmasai. Egyetlen hatalom sem meri megtámadni Erdélyt. Sőt az európai hatalmak Erdély szövetségét keresik.

Bethlen Gábor Erdélye így lett a magyar nemzet politikai — és vallásszabadságának legbiztosabb őre.

Bethlen Gáborban tehát a magyar protestantizmus bajnokát, a magyarság védőjét, nemzeti létünk megmentőjét tiszteljük.

Mai szétdaraboltságunkban, reménytelennek

látszó szomorú helyzetünkben hitet és reményt merithetünk Bethlen Gábor korából. Akkor már szemfedőt szőtt az ellenség a magyar protestantizmus, a magyarság és Erdély tetemére, akkor is elviselhetetlen nyomor csüggesztette a magyart, akkor is aránytalan hatalmi erővel állott szemben a nemzet és jött a magyar feltámadás!

Am hahason át a múlt tanúsága, am jöjjön el a nagy összetartás, az összefogás, a megértés és a megbocsátás bethlengábori szelleme és mély protestáns hite és akkor »Ha Isten velünk, ki ellenünk, bizonyára senki sem«.

Ilyen hittel, ilyen szellemmel várjuk az új vezért, akinek riadója:

»Nagy kor közelg s valóra váltja mind,
Betölti égi vágyaink.«

Dr. Sch. Gy.

A szocializmus (?)

Az első összecsapás a tőke és a munkások között a szövőgépeknek a megjelenésével történt. Angliában, Sziléziában egész vidékek takácsi polgári jólétben éltek. Tudták, hogy a napnak hány óráján kell dolgozniuk, hogy napi életfenntartási költségeiket keressék meg és tudták, hogy mennyit kell ezenfelül még dolgozniuk, hogy félretehessenek öreg napjaikra: házra, kertre, földre való. Ugy ahogyan ma is szeretne a józan gondolkodású gyári munkás, kisiparos, hivatalnok, pap. És még mindig maradt ideje a maga lelki életének élésére is.

Ennek egyszeriben véget vetett a szövőgép. Akkor a szövőmunkásnak már nem kellett szőnie, azt gyorsabban és olcsóbban elvégezte a gép. Az ember csak arra kellett, hogy kiszolgálja a gépet. Vége volt a polgári jólétnek. Nemcsak: még a napi-szükségleteit sem tudta előteremteni a takács. Elszegényedett, lerongyolódott és egy szép napon észrevette, hogy: proletár! Mert ami vagyona volt, a szövőszéke és a szövőszerszámai, az most már csak tűzrevaló fa és ócskavassá vedlett. Egész kenyérkereső berendezkedése elértektelenedett, megbénult, nem termett, mint a gutaütött barackfa. Az értékét felszivta a tőke. A házi szövőszék tőkeértéke a szövőgép. A takácsok a magántulajdonuk szentségében látták magukat megtámadva, a vagonukból kifosztva a gépek által. Összetörték a szövőgépeket. Nem bosszúból. Csak a maguk önvédelmére. Ahogy leütik a nyájra támadó farkast. Lázadás és véres elnyomása a lázadásnak.

Ebből tanulta meg Marx, hogy nem lehet fejfel nekimenni a falnak. Puskatuson és bajonetten nem terem kenyér. Nagyobb útja van annak.

Tagadhatatlan, hogy már a múlt század harmincas éveiben is volt evangélikus pap, aki megérezte, hogy itt nagyobb dolgokról van szó, mint az igazságosságnak és szeretetnek beszédje. És nagyobbakról, mint a békességnek hangoztatása. Erlangenben megcsinálták az első kisiparos- és mesterlegény-szervezetet, amelyben a Krisztus prédikálásán kívül a szervezet tagjai-

nak szakművelésével és szociális helyzetüknek javításával is foglalkoztak. De a hatóság nem jó szemmel nézte ezt. Elaludt az egyházi mozgalom. Államegyház volt ott akkor az evangélikus egyház és az államegyház függő viszonyban van a kormánytól mindenütt. Ezért nem akart a római katolikus egyház a maga mély világmegértésében sohasem hallani arról, hogy államegyház legyen. Egyházi állam igen, de államegyház: azt nem! Soha és sehol.

Mit volt mit tenni?

Beálltak a szövögyárakba a takácsok a szövőgépek mellé. Eddig annyit dolgoztak, hogy maradt idejük polgári jólétükben a Krisztus keresésére is. Most éjjel-nappal dolgoztak a gyárban és amellet, hogy lekoptatták a testüket, nem maradt annyi idejük, hogy a lelkükkel foglalkozzanak és még a mindennapi kenyerüket sem tudták megkeresni. Rájuk köszöntött a nyomoruság a maga örlő gondjaival: hová lesz az a horribilis értékfelesleg, amit azelőtt a maguk öregségére félre tudtak tenni? Ami most a gépek beállítással, a munkabérek diktatórikus lenyomásával csak még jobban fokozódott, hova lesz ez? Az ő munkájuknak a gyümölcset ki élvezi, mikor ők nyomorognak testileg? És lelkileg az állat sorsára süllyednek.

Ez mind a tőke zsebébe vándorol, ez az ő munkájukból termelt érték és Marx volt az, aki tudományosan megállapította, hogy ebből az értékből a munkásnak is jár!

Most a tőke volt az, amelyik rendőr után kiáltott a magántulajdon szentsége nevében. Ugyanaz a tőke, amelyik kiméletlenül, de a törvényes formák között és nem erőszakosan, de mégis csak tönkretette gépversenyével a takácsok magántulajdonát.

A takácsok példája csak egy a sok közül, amelyben a tőke könyörtelenül kihasználta a maga helyzeti előnyét az osztó igazság és a szeretet féltetelével.

Az egyház pedig félénken húzódott meg. Talán nem is ismerte fel a gazdasági életnek új tüneteiben a kulturát veszélyeztető utra való lépést. Talán tudása, tapasztalata sem volt elégséges a munkáskérdés technikájában és az életnek ebben az új megnyilatkozásaiban, hogy itt az ideje, hogy felhívja Jeruzsálem lelkiismeretét: Jeruzsálem, Jeruzsálem!... de te megint nem akarsz!

Bármilyen volt is az ok, de kellő időben nem emelte fel szavát a világ lelkiismerete előtt és jött, ahogyan jönnie kellett: jött Marx!

Segítséget sehonnan ne várjatok, csak magatoktól! Egyesüljétek osztályonkivüliek, ti Isten haragjának fiai! Egyesüljétek osztályá ti is és ha harc, hát legyen harc! Osztályharcra harc az osztályuralom ellen! Egyesüljétek osztályá, de nem azért, hogy eggyel több osztály legyen, hanem, hogy a többi osztálytagosulás megszűntével eltűnjék a tettek is és legyen egy akol, egy pásztor! Békesség e földön a jószándéku embereknek! Nem lehet az jó osztó igazság és igaz szeretet, ahol mindig csak az egyik termeli a java-

kat és mindig csak ugyanaz a másik élvezzi azokat. Az elosztást és a termelést az emberi társadalom egyetemes érdekeinek mentésére, a közre kell bizni és amennyiben ez másként el nem érhető, elkerülhetetlen esetben a termelési eszközöket is szocializálni kell.

Ez tehát a szocializmus. Az a gazdaságtudományos elmélet, amelyik szerint a javak termelését és elosztását a közre kell bizni és ennek érdekében a szükséghez képest a termelési eszközöket is szükség esetén szocializálni.

(Folytatjuk.)

Immendingen Mihály

Gyülekezeteink lelkülete

A farizeusok és irástudók tanításain s viselkedésén tett keserű tapasztalatok újították föl Krisztus urunk emlékezetében Ézsaiás próféta elítélő szavait: »e nép én hozzám közelget szájával és az ő ajakaival tisztel engemet; az ő szívéük pedig távol vagyon tőlem.« Hasonló tapasztalatok idézhették föl azokat a panaszhangokat, amelyek a Mecsek vidékéről hangzanak felénk: »hogy hiveinkben hiányzik az összefogó igazi meggyőződéses evangélikus vallásosság. Ezért gyülekezeteink egyháziassága is inkább külsőleges, felszínes, amely templomot látogat, áldozatokat hoz, de a gyülekezet beléletével, annak fejlődésével nem igen törődik... Az egyházi életet csak bizonyos kulturális, nemzeti vagy jótékonycélú közintézménynek tartják, de nem tartják annak, ami evangélikus egyházunknak igazi célja: a lelkek legszentebb üdvintézményének.« Aggodalomkeltő tünet, mellyel komolyan foglalkozni elkerülhetetlenül szükséges. Nem egészséges állapot, melynek okait kifürkészni s gyógyításáról gondoskodni első kötelesség.

Egyik oka annak, hogy a gyülekezetek életében a bensőség hiánya mutatkozik, minden valószínűség szerint az a közbevetés, amely az újabb időben a hivatalos egyház és a közönség lelki élete közt keletkezett. A vezetőség csak a zöld asztalnál, no meg a fehér asztalnál érintkezik a néppel, de ennek hétköznapi foglalkozásában nem vesz részt; *közvetlen, személyes, bizalmas gondolkicszerelés* a gyülekezet egyes tagjaival nagyon ritkán fordul elő, minélfogva ezek gondolatvilágát a vezetőség kevéssé ismeri. A hívők magán- és közéletében tehát nem igen érvényesül a lelkésznek, a tanítónak, a felügyelőnek, a presbiternek *lelki fensőbbisége*, melyhez a vezérlett bensőséggel és bizalommal fordulhatna tanácsadásért, vigasztalásért, erősítésért, családi ügyekben vagy akár gazdasági kérdésekben is. Ennek a bizalmas viszonynak hiányából következik, hogy a hivek általában egymás iránt se tudnak a magánéletben — a lakomán kívül — úgy fölmelegedni, hogy erről Krisztus urunk azonnal hűséges tanítványául ismerhetné föl őket.

A vezetőség nem elégedhetik meg azzal, hogy a templomban meg a gyülekezetben kormányozza a gyülekezet lelki életét, hanem hitünk fejedelmének példája szerint apostoli lélekkel kell föl-

keresnie a vezetésére bizott egyedeket ezek családi körében, a műhelyben, az ekeszarvánál, a kórházban stb. Így gazdagodik a hívő azzal a kézzel fogható tapasztalattal, hogy a vezető ő vele egy életet él. Így gazdagodik a vezető lelke életre való gondolatokkal és így fejlődik a gyülekezetben a közös működés sikerének nélkülözhetetlen föltétele: az egyetértés és egyöntetű gondolkodás.

Az a lelkész, akinek keblében a gyülekezet szive ver, midőn beszédre készül, nem afölött gondolkodik, hogy mi módon vonjon le a hivatalosan kijelölt bibliai szövegből erkölcsi tanulságokat, nem szoritkozik tudományos fejtegetésekre, értekezésekre, amelyek éppen a beszéd elhangzásának időpontjában a hallgatóság szívét és értelmét foglalkoztató érzelmekkel és gondolatokkal nem mindig találkoznak össze; hanem az a kérdés vezérli gondolkodását, hogy mit vár az ő ajkairól a jelen alkalommal az előtte összesereglett nép, mit tanácsolnak az életbölcesség törvényei s mit tud ő *adni hallgatóinak, amit ezek hazavihessenek* családjaikba és mindennapi foglalkozásuk műhelyébe. Ezeknek a kérdéseknek megfejtéséhez keres megfelelő bibliai szöveget, melyre beszédét fölépíti. A hitoktatónak is *minden tanórán* azt a célt kell szem előtt tartani, hogy kis tanítványai keblükben *megindult szívét, bizonyos meghatottságot* vigyennek haza. A vallásóra az értelmet kevésbé, de főképpen a szív hurjait illesse meg. Ahol testvéries, valóban evangéliumi szellem által átítatott viszony tüze forrasztotta össze a vezető s vezetettek lelkét, ott a vezető szavai könnyebben és mélyebben szántják föl a szíveket és ezek készségesen fogadják be az elhintett magvakat.

Még a hadviselés sikerének is egyik főfeltétele, hogy vezér és katonaság között összhangzat uralkodjék. Hadat visel egyházunk is a vallástalanság és erkölcstelenség ellen, valamint azok ellen, kik csak szájjal vallják magukat Krisztus követőinek, de cselekedeteik nem tesznek tanúságot krisztusi szeretetről és hűségről. A mi hadviselésünk sikerének is egyik legfontosabb főfeltétele, hogy mint Krisztus urunkat és tanítványait, vezetőket és vezetetteket egy hit, egy lélek egy szövetségbe jegecesitse össze.

Sass János.

Megváltozott idők

*A háboru sokat de megváltoztatott;
Keresem a régi embereket,
Vizsgálom a mai érzelmeket.*

*Levett kalappal kevés előtt állhatok;
Nem templom többé soknak a lelke,
Oltárszentsége nem a szerelme.*

*Hanem ma alkusznak szent érzelmek felett;
Mert sok embernél egy bolt a lélek...
És — mind eladók ott... a szentségek.*

Karnikné Bendl Vilma.

Nagytisztelető Szerkesztő Uram!

Mint a budai egyháznak több éven át volt tagja, már évek előtt kísérletet tettem az ott mutatkozó berepedéseknek a nyilvánosság ellenőrzése alá helyezése irányában, hogy a továbbrepedésnek elejévétessek, azonban félremagyarázott tapintatból az illető egyházi lap nem tartotta megengedhetőnek a talán még idejében való megállítást.

Most, hogy olvastam nagybecsű lapjának január 2-iki számában a szerkesztőbizottság aláírásával megjelent »Mi történik egyházunkban?« cikket, látom, hogy mennyire igaza volt Luthernek, mikor a német nemzet nemességéhez intézett felhívását azzal vezette be: »a hallgatás ideje elmúlt és eljött a szólásnak ideje«. (Préd. III., 7.)

Ezzel vezethette volna be cikkét a szerkesztőbizottság is. Következő, január 16-iki számában hiába kerestem, amit vártam, de találtam, ami örvendetesen lepett meg.

Az, amit hiába kerestem, az az értesítés volt, hogy milyen intézkedés történt azzal az adminisztrátor urral szemben, akiről a cikk beszél?

Ismerve azt a kényes felfogást, amit eléggé nem méltányolhatóan vezető köreink az adminisztrátori működés tekintetében — lásd pl. a lelkészalkalmazási szabályrendelettervezet vonatkozó szakaszait, — vallanak, kézenfekvőnek véltem, hogy egy adminisztrátor, aki — mint a cikkből látható, — megjelent egy az egyházi felsőbbség előtt eljáró küldöttség fogadtatásán, — amely küldöttség a cikkből megállapíthatólag egy párttöredékből alakult — és ott nem emelte fel tiltakozó szavát az ellen, hogy helyettesített lelkésztestvérét vezetőszerepre alkalmatlannak jelentsék ki — ha mindjárt a tulajdon pártja is — továbbá beleegyezésül értelmezhető hallgatással türt, hogy ott javaslatot tegyenek a lelkész-társnak másodlelkésszé való lejjebbitésére és állandó ellenőrzés alá helyezése érdekében egy új, első lelkészi állás kreálására és ennek megfelelő erélyes stb. egyénnel való betöltésére, mindezt mégis csak nem teheti konzekvenciák nélkül. Tudom, hogy a cikkírók egyáltalán nem gondoltak arra, hogy az egyébként minden tiszteletre méltó adminisztrátor ur egyáltalán számot tartana egy ilyen, ma, a B-listák korában, ilyen módon, csak amolyan könnyed odavetőlegességgel kreálandó állásra. És én sem azért utaltam a lelkészalkalmaztatási szabályrendelettervezetre, mintha ilyen szándék egyáltalán még csak fel is lenne tételezhető, mégis az a véleményem, hogy akkor, amikor az adminisztrátorokkal szemben ilyen méltán kényes felfogást vallanak vezető köreink, az adminisztrátornak a cikkben közölt, félreértésekre alapos módon okot adó, sőt az ideiglenes gondozására bizott egyházgyülekezet anyagi ügyei tekintetében ez esetben a kívánt erélyt és körültekintő bölcsességet félretevő eljárása mégis csak nem maradhat bizonyos jogi korrekturák nélkül. Miért nem hozott erről hirt az érdeklődők megnyugtatására nagybecsű lapjának január 16-iki száma?

Az pedig, amit ebben a számban találtam és ami örvendetesen lepett meg, K. M.-nek cikke volt. Lándori dr. Kéler Zoltán emlékének szentelt cikk. Ez szakítás azokkal a »szem nem maradt szárazon«-ban találják és hasábszám el tudnak mészolni egy kéznyújtás vagy egy állásbesegetés felett. Ember volt. Hibáival és nagy erényeivel, de ember volt és ha egyebet nem tett volna, minthogy a maga dunáninneri kerületében a papi özvegyek, nyugdíjasok és árvák könnyeit letörölte és a Baldácsi-alapnak az alapító szellemében való felhasználását biztosította, eleget tett arra, hogy neve hálás és kegyeletes emlékezetben maradjon egyházunkban. Csak az ő kezdeményezése ihlette meg Kiss István püspök belátásos lelkét, hogy nem szülhet jó vért az az óriási különbség, ami egyházunkban is most már lelkész és lelkész materiális helyzete között van. És püspöki cselekedetet cselekedett.

Azonban nagyon kérem a minden egyháztagot kötelező érdeklődéssel, hogy nagybecsű lapjának legközelebbi valamelyik számában méltóztassék az evangélikus egyháztársadalmat tájékoztatni a tekintetben, hogy ugyanez a kérdés milyen elintézészt nyert a többi három egyházkerületben? Nem az érdekel, hogy kumulált javadalmak élvezői esetről-esetre milyen kegyadományokat juttatnak, hanem, hogy intézményesen miképpen és úgy van-e a javadalmak elosztása szabályozva, mint ahogyan lándori dr. Kéler Zoltán kezdeményezésére szabályoztatott a dunáninneri egyházkerületben?

I., Zombolyai-utca 11. 1930 január 20.

Haffner Ödön, egyháztag.

Nagyságos Haffner Ödön urnak. Hálásan megköszönjük lapunk f. é. 1. és 2. számában foglalt közleményeinkre vonatkozó, egyházunk ügyei és érdekeivel szemben élénk érdeklődést tanúsító nagybecsű levelét. Minthogy több oldalról is hangzottak el hasonló kérdések, tisztelettel a következő választ adjuk.

Budai egyházunk f. hó 12-én tartott presbiteri ülésén egyházunk adminisztrátora bejelentette — cikkünknek reá vonatkozó részét felolvastva, — hogy nem volt annak a tervnek szószólója, hogy szerveztessék nálunk egy első lelkészi állás. Ő csak az esetleg kívánatos felvilágosítások megadása céljából jelent meg az egyházmegyei felügyelőnél a kérdés tárgyalásakor. Közleményünk helyreigazítását nem kívánta.

Ami pedig a br. Baldácsy-alapból való segélyeket illeti, ezeknek felosztása teljesen az érdekelt kerületek közgyűléseinek autonóm hatáskörébe tartozik. Nagy örömmel vettük a néhai lándori dr. Kéler Zoltán emlékére írott sorokból tudomásul, hogy az ő figyelme folytán mily szép, nemes és a testvéri szeretet őszinteségéről tanuskodó elhatározásra jutott Kiss István püspök, ki bizonyára ép ezen nagylelkű tette által támasztotta alá hathatósan a tekintélytiszteletet, melynek hanyatlásáról gyakran hallunk panaszokat.

Örülni fogunk, ha a többi kerületekből is hasonló hírrel szolgálhatunk olvasóközönségünknek.

Testvéri üdvözzel a Hegyen épített város

Szerkesztőbizottsága.

HIREK

Istentiszteleti rend a budai ev. templomban

Február hó 2-án d. e. 9. órákor ifjusági istentisztelet: Glatz-10 órákor német istentisztelet: Zulauf Henrik kazlói lelkész.

11 órákor magyar istentisztelet: Zulauf Henrik kazlói lelkész.

Február hó 9-én d. e. 9 órákor ifjusági istentisztelet: Hüttl. 11 órákor rádiós istentisztelet: Németh Gyula szekszárdi lelkész. Énekel a Luth. szöv. vegyeskara.

Minden pénteken délután 6 órákor bibliaórát tartunk a lelkészi hivatal helyiségében.

Kereszteltük: Dr. Szuh István járásbíró és Szent-Éryay Izabella fiát, Csaba Istvánt; Onderjovics Károly nyomdász és Schmey Rózsa fiát, Károly Gusztávot.

Temettük: Bárány Margitot, Tóth Imrét, Ruttkai Lajost, Varga Istvánt, Wágner Fülöpöt, Schleining Andrást, Bognár Gyulánét, Kovács Józsefnét.

Személyi hírek. Dr. Raffay Sándor bányakerületi püspök, január 16-án Ruzicska László budai s. lelkész helyettes lelkészi minőségben Harta pestmegyei községbe rendelte, helyébe pedig Virág Jenő volt tápiószzelei esp. s. lelkészt küldte. Az intézkedés olyan váratlanul érte Ruzicska volt segédlelkészünket, hogy el sem bucsúzhatótt gyülekezetünk től. Harmadfél éven át nagy hűszeggel, szorgalommal és súlyos viszonyok között kiváló tapintattal látta el közöttünk lelkészi szolgálatát, úgyhogy a gyülekezet széles köreiből tisztelettel és ragaszkodással keltett személye iránt. Távozását csak ideiglenesnek tekintjük és reméljük, hogy a kitüntető megbízatásnak megfelelően, körünkben fogja majd folytatni nemes szolgálatát. A körünkbe ujjongan érkezett fju Timotheust szeretettel köszöntjük és mindkettejük munkálkodására Isten atyai áldását kérjük.

A Mária Dorottya ev. nőegylet, február 9-én, este fél 6 órai kezdettel jótékonycélu műsoros teaestét rendez, melyen vitéz Zsiray József tanár vetített képes előadást fog tartani Norvégjáról, Konok Tamás hegedűl és a Trautmann testvérek által álló együttes énekel majd. Szeretettel kérjük egyházközségünk tagjait, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg e szépnek és tanulságosnak ígérkező estélyen.

A Luther Társaság február 7-én 18 órákor, Üllői-ut 24. sz. a. Bethlen-ünnepélyt rendez, melyen rugonfalvi Kiss István debreceni egyetemi tanár, kinek neve és munkássága a Szeffkú Gyula egy. tanárral folytatott tudományos vitaközönsége révén lett szélesebb körökben ismeretes, tart előadást. A társaság ez alkalommal avatja tiszteletbeli tagjává Szabolcska Mihályt. Az ünnepélyen közreműködik budai Luther-szövetségünk vegyeskara is.

Missziói Lapok. Az ág. h. ev. misszióegyesület hivatalos közlönye br. Podmaniczky Pál egyetemi tanár szerkesztésében Sopronban újból megjelent. Előfizetési díja egy pengő egy évre, mely Broschko G. Adolf espereshez, IV., Deák-tér 4. sz. küldendő. A folyóirat havonta jelenik meg. A misszió barátainak figyelmébe ajánljuk.

Előfizetési felhívás szentantalfai Nagy Lajos ev. esperes (Szentantalfa, Zalam.) »Uj Hárfahangok« című versfüzetére. Előfizetési ára: 2 P 50 fill. Ebben a füzetben csupán vallásos tartalmu, vallásos estéken is felhasználható verseim jelennek meg három hónapon belül. Az előfizetések beküldését vagy jelentkezések közlését bizalommal kérem.

Dr. Szeberényi Lajos Zsigmond békésmegyei ev. esperest Békésmegye felsőházi tagnak választotta meg.

Keresztelő János, bibliai tragédia, öt felvonásban. Írta: idősb Endreffy János. Ára 6 cseh korona. Kapható a szerzőnél, Felső-Szeli, Pozsonym. A bibliai drámáiról közismert szerzőnek ez újabb művére szeretettel hívjuk

fel olvasóközönségünk figyelmét. Az első felvonás a Jordán folyó mellett mutatja be a Keresztelőt, kihez eljön Pilátus, Herodes, a főpap és a Messias. A második felvonás történeti Jeruzsálemben Herodes királyi palotájában, hol a szerző a bibliai alakokon kívül fellépteti Aristobult, Salome jegyesét és Arétát, Herodes feleségét. Itt történik az összeütközés a Keresztelő és a király között. A harmadik felvonás a börtönben mutatja Jánost, kit a nép ki akar szabadítani. Ott felkeresi a király és a főpap is kecsgetető ajánlatokkal. Eljönnek tanítványai, eljön Aristobul is és megszóktetni akarja a prófétát. Ez vonakodik. Egy felbérelt merénylő megkísérli, hogy Jánost meggyilkolja. A negyedik felvonásban lezajlik Herodes születésnap lakomája. Az ötödik felvonás szól János lefejeztetéséről és Herodes büntetéséről, melyet Tiberius császár szabott ki reá. A darab tiszta biblikus szellemet áraszt, a szereplő személyek jelleme egy-két vonással találoán van kifejezve, a próféta alakja hatalmas domborodik ki és a tragédiát a költő igazságszolgáltatása enyhíti. A darabot melegen ajánljuk különösen a műkedvelő evangélikus ifjuság figyelmébe.

Muraközy: A Prédikátor könyve. Irodalmi esemény-számba megyen M. Gyula kecskeméti ref. lelkész hasonló című műve, mely a karácsonyi könyvpiacra Kecskeméten a »Kultura« könyvkereskedésben megjelent. 237 lap. Ára 6 P 60 fill. Tartalmaz mélyreható tanulmányokat, előadásokat és prédikációkat: »Századok prédikátorai« (Jókai, Arany, Vargha, Ibsen, Papini), »Nemzeti sorsunk szöszékéne«, »Kialtó szó a magyar pusztákon«, »A világ« és a »Halál tornácában« címmel és különböző alkalommal előadott mélyes vallásos tartalom, erő s hazafias érzés, gondos tanulmányozás, széleskörű irodalmi eruditó és gyönyörű magyar írály jellemzi minden egyes irodalmi művét. A jeles szerző írásaival a »Prot. Szemle« hasábjain is sűrűn találkozunk. Egyike a ref. egyház legkiválóbb író papjainak.

Kérelem és felhívás!

Felhívjuk kedves olvasóinkat, hogy a kelenföldi evang. egyházban működő leányénekkar önmagát vegyeskarrá szervezi át, mert mint vegyeskar, a hangok terjedelmessége s a hangszin változatossága folytán inkább alkalmas a művészi színpnek kifejezésére, az egyházi összhangzatos műének- és karénekek az istentisztelet keretében való harmónikus beillesztésére. Magasabb művészi becsénel fogva közelebb jut fenségese céljához: az istentisztelet fényét emelni, azt ünnepessé tenni, az egyházi életet s a hívek benső áhitatát fokozni. Isten dicsőítésére irányuló ezen cél elérésére felkérjük a kelenföldi evang. egyházközség férfi- és nő tagjait, a magasabb iskolákat látogató férfi- és nő hallgatóit, akiknek jó hallásuk és az egyházi műének- és karénekléshez nemcsak érzékük és kedvük, hanem komoly vágyuk és akaratuk is van és Isten fenségének magasztalására heti 2 órát karéneklésre áldozni hajlandók, ebbeli készségüket az ev. lelkészi hivatalnál (I., Lenke-ut 56. sz.) szóval vagy levelezőlapon mielőbb bejelenteni, vagy — az egyelőre csütörtökön és szombaton este fél 7 órakor kezdődő, ugyanott tartandó karének órákon — mielőbb megjelenni szíveskedjenek. A karnagy tisztséget Kapy Gyula tanítóképző int. tanár tölti be, kinek több évtizedes gyakorlata és szakértelme biztosítja ezen vegyeskar sikerét és eredményes működését. Természetesen más egyházközség területén lakó jelentkezőket sem zárunk ki, sőt egyenesen kérjük szíves pártfogásukat.

A kelenföldi egyház rendes évi közgyűlését Tomcsányi László segédlelkész és Herrmann Miksa v. miniszter, műegyetemi tanár, egyházközségi felügyelő elnöklésével január 19-ikén tartotta meg. Mivel a közgyűlés tagjai közvetlen szemlélő tanúi voltak annak a minden eszközt megragadó küzdelemnek, melyet világi és egyházi tisztviselői és a presbitérium folytatott a templom és egyházi épületek építésével járó anyagi nehézségeknek a végső eszközhöz, a kényszermegadózatáshoz folyamodás nélkül való leküzdésére, az egyháztanácsotmteret zsufoalásig megtöltő egyháztagok vita nélkül, egyhangulag vállalták az egyházi adónak a jelenlegiről az ötszörösére emelését, mint átmenő, egyszeri megterhelést az 1930. évre. Így is van ez jó! Talán szebb lett volna, ha a gyülekezet a maga tagjainak önkéntes adományaiból, jókedvű adakozóktól

tudta volna összehozni az építés elodázást nem tűrő költségeit. De mikor egyszer, amíg szabad választás van az »akartok, nem akartok« között, csak azok, akik akarnak, minden jó szándékuk mellett is nem bírják azoknak terheit is, akik nem akarnak. Ha ezen az egy nehéz esztendőn még keresztülsegíti az Uristen kegyelméből a hívek áldozatkészsége a gyülekezetet, akkor a jövő évi közgyűlésen szerepet cserélhet az egyházközség vezetősége a hívek gyülekezetével. Mert az idei közgyűlésen a hívek mondtak ünnepélyes formák közt köszönetet az egyház világi és egyházi tisztviselőinek, a presbitériumnak, Szücs Gábor, Szabó Aladár és Tomcsányi László lelkészeknek, amiért érdemes munkájukkal átgégyítették az egyházközséget az elmúlt súlyos esztendőn. Jövőre bizonyára ezek a most ünnepeltek mondhatnak majd köszönetet a gyülekezet tagjainak, hogy áldozatos megértéssel most meg ezek mentik át ezen a nehéz esztendőn a jövőbe, most már megrendíthetetlenül a kelenföldi hívek egyházát. Akik, mikor érzik, hogy templomba járni jó, érzik azt is, hogy valakinek valamiből ezt fel is kellett építenie és fent is kell tartania. Ennek az eleven érzése, az azzal való büszkélkedés, hogy ez a valaki mi vagyunk, ad belső értéket annak a büszkeségnek, amivel büszkélkedünk, a mi autonómiánkkal és ad belső tartalmat és erőt a jognak, melynek forrása a gyülekezet.

Immendingen Mihály.

Hegyen Épített Városra adakoztak: özv. Barna Dánielné 3, Berlin Ágostné 3, Buza János 3, özv. Dax Adolfné 1.50, Dax János 2, dr. Deschán Achillné 6, Dolozselek Gusztávné 6, vitéz Dörgő Lajos 6, Dudás Kálmánné 6, Durst Ervin 3, Evang. Leánykollégium 6, Gerő Gyula 6, Giffing Edéné 6, vitéz Görgy Miklós 6, özv. Györy Vilmosné 3, dr. Hank József 3, Horváth Nándorné 6, Istók József 6, Karnik Gyula 3, Keller Mihályné 6, Klunzinger Pál 3, dr. Kralovánszky László 6, dr. Krivoss Árpád 8, Langhammer Károlyné 6, Lubik Zoltánné 6, Mehnert Ernőné 6, Miklós Berta 3, özv. Mikolay Lászlóné 6, dr. Nyulászky Jánosné 1.50, Pannonia Viszontbiztosító Intézet 6, Pap Elek 10, özv. Pohánka Gyuláné 1.50, báró Radvánszky Albert 12, Róthy Károly 6, Rucssinszky Lajos 12, Saguly János 10, Schäder Vilma 6, Schmeisz Ágoston 6, Schmelzer Pál 6, dr. Soltz Oszkár 6, Soltz Testvérek 6, Svehla Ervin 6, Szikora Vilmos 6, Szlovák Miklós 3, Szelényi Dezső 6, dr. Sztelhló Aladár 6, dr. Sztelhló Kornél 6, Terbócz Ilona 3, dr. Thirring Gusztáv 6, Török József 6, Zorkóczy Samu 6 pengő.

Luther Szövetségi tagdíjat fizettek: Dax János, dr. Deschán Achillné, Dudás Kálmánné, Durst Ervin, Gerő Gyula, özv. Giffing Edéné, özv. Györy Vilmosné, Habermann Oszkár, dr. Hank József, Istók József, Kilenyi Loránt dr., Kender András, Kompordayné Györy, Margit, dr. Krivoss Árpád, Mehnert Ernőné, özv. Mikolay Lászlóné, özv. Pohánka Gyuláné, Schmeisz Ágoston, Schmeisz Ágostonné, Schmelzer Pál, dr. Sztelhló Aladár, dr. Sztelhló Kornél 2—2 pengő.

Az Ev. Világ-Alliance imahete jan. 5—11. Budapest protestánsai ez évben másodsor kapcsolódtak be az Ev. Világ-Alliance imahetébe. Ez a szövetség 1846-ban alakult meg Londonban és céljával tüzte ki, hogy a sokféle különböző prof. felekezet között az imádság és a testvéri szeretet jegyében a közös feladatok megoldására fegyverbarátságot hoz létre és különösen arra törekszik, hogy a földkerekség minden pontján biztosítsa, a vallás szabadgyakorlatát. Meghonosította azt a szokást, hogy az év első teljes hetében a prof. keresztények naponta összejönnek a szövetség által megjelölt kérdésekről elmélkednek és a kitűzött célok megvalósításáért imádkoznak. Az összejövetelek között különösen a január 6-án tartottról kell beszámolnunk, mert résztvevői áldott benyomásokkal távozhattak. **Bernát István** szólt először a gyülekezethez a visszavonásról, mely az emberiség átka. Csak Krisztus evangéliuma biztosíthatja az egészséges társadalmi életet Ma az egészséges önzés a jelszó. A Világ-Alliance a tiszta ker. eszmék terjesztését tüzte ki céljával. Az imahét a jobb jövőt akarja megalapítani. **Soltz Oszkár dr.** budai egyházunk presbitere, megkapóan kedves módon idézte a közönség lelke elé néhai édesatyja, egyházunk évtizedeken át volt szeretett lelkésze és tisztelt püspöke személyiségét, ki fiának esketések az 50. szoltár 23. verse alapján intette őt az Isten iránt való hállára. Errol beszélt, meg-

mutatva, hogy mi mindenért tartozunk hálával Istennek. Mi sokszor csillogó aranyfüsttel akarunk az Urnak eleget tenni, de az Ur szinaranyat, tiszta, megtért hálás szívet vár. Minden erkölcsi javulásnak elengedhetetlen feltétele az, hogy hálával áldozunk az Urnak és akkor meglátjuk az Isten szabadítását. *Ravasz László dr.* az 51. zsoltár 6. verse alapján szól a közös elmélkedés második témájáról: a bűnbánatról. Kimutatta szép és igaz fejtegetésével, hogy minden bűn valójában Isten ellen irányuló személyes sértés, mert ő minden törvénynek, az erk. rendnek szerzője, mely az élő Istennek személyes jóakarata. Ez az ő féltő atyai szeretete, mellyel számunkra akar valamit megmen-teni. A 10 parancsolat magyarázatával igazolta, hogy Isten minket az ő dicsőségére akar megtartani. Törvényeit megsértve, az ő dicsősége ellen vétkezünk. Az emberiség a bűnben él. Engesztelhetetlen ellentét van Isten és a bűnös között. Ebből világégés származott volna, ha közbe nem jön az isteni kegyelem a Jézus Krisztus keresztyével, mely által az ellentét meg van oldva és az ember lelki megújodása lehetséges. Ezért egyedül Istennek legyen dicsőség! A mélyen szántó, gondolatokban gazdag előadások nagy hatást tettek a gyülekezetre.

A jezsuitákról egy nagy könyv jelent meg. René Fülöp-Miller írta, akiről azt mondják, hogy magyar is, protestáns származású is. A katolikus lapok Fülöp-Miller könyvét (a címe: *Macht und Geheimnis der Jesuiten*) nagy nyereséggel tüntetik fel. Büszkéek arra, hogy Fülöp-Miller szerint a jezsuitákat minden komoly embernek a modern kultúra alapvetőinek kell tartania, s nagyon jelentősnek tartják azt, hogy ezt a nézetet egy protestáns származású szerző vallja és terjeszti. Nekünk ugyan semmi pozitív tudomásunk nincs arról, hogy Fülöp-Miller csakugyan protestáns-e, azonban a könyvből ez nem látszik. Azt, hogy mindenképpen a jezsuiták mellé áll s hogy ezt megtehesse, nagyon felületesen foglalkozik velük, mert mihielyt bárhol mélyre hatolt volna, az a veszedelem fenyegethetette, hogy nem tudja feltétlenül igazolni őket — nem vesszük rossz néven tőle. Az sem bántó, hogy a jezsuitákkal szemben nem helyezkedik a szokásos

protestáns álláspontra. A 20. században tényleg lehet egyetemesebb és tárgyilagosabb szempontból is foglal-kozni velük, mint azt a 17. és 18. századok felekezeti vitáirodalma cselekedte. Az azonban mégis felette nevezetes, hogy a közel hatszáz oldalas könyvben sehol egy mondat nincs, amely a jezsuitizmust Jézus Krisztus vagy az evangélium mértékével mérné és arra tenne kísérletet, hogy ezeket hívja segítségül a jezsuitizmus igazolására. Akármily távol állott légyen is a jezsuitizmus mindig mind a kettőtől, az eszménye és a mértéke mégis csak Jézus Krisztus és az evangélium. Akár igazolni, akár kritizálni akarja valaki, ezek mértékét kell rá alkalmaznia. Hogy Fülöp-Miller ezt nem teszi, az jellemzi az ő állítólagos protestánságát, de jellemzi ennek a legujabb jezsuita apológiának a kényszeredett és gyenge beállítást is. Protestáns szempontból tudniillik a jezsuitizmus értéke ezen fordul meg. A kulturtörténet szempontjából persze más kritériumok is szóba jöhetnek, azonban a jezsuitizmust kulturális tényezőként is csak az értékelheti, aki elfelejti a legfontosabbat, hogy a jezsuitizmus éppen a haladással és a művelődéssel szemben áll azért, hogy egyháza középkori eszményeit kiharcolja. Hogy ebben a harcban a legmodernebb fegyverekkel hadakozik, az maradiságának a veszedelmességét csak növeli, de sem eszményeit, sem módszereit, sem sikereit nem igazolja.

Orvosi hír. Dr. *Máthé* Lajos fogorvos, protestáns egyháztag, IV., Királyi Pál-u. 20. sz. alatt (Kályn-tér sarkán) fogorvosi rendelőjében olvasóinkat jelentős kedvezményben részesíti. Rendelés 10—1 és 4—6 óráig.

Kozma Lajos hentes és mészáros Keleti Károly-utca 13, ajánlja elsőrendű hus- és hentesáruit.

Krausz Rezső kályhámester II., Csalogány-utca 50. a budai Apolló mellett (Tel. 546—67) hittestvéreknek jelentős kedvezményt ad.

Bácsy Péter mészáros és hentesmester, II., Szénatéri piac, fióküzlet II., Medve-u. 19. ajánlja elsőrendű áruit, kéri hittestvéreinek jóindulatu támogatását. Olcsó árak. Pontos kiszolgálás.

Középiskolát végzett, irodai gyakorlatlaltal is bíró fiatal evangélikus nő (lelkészjelölt nővére) keres pénztárnoknői vagy hasonló állást evangélikus cégnél 2—300 pengő óvadékkal. Cim a szerkesztőségben.

Mínthogy számláinkat azonnal kell fizetnünk, sies-senek előfizetőkink is a pénz befizetésével.

Melyik áldozatkész hittestvér ajándékozna egy szek-erényt egyházunknak az oltárterítők számára?

SCHMELCZER PÁL FÜSZERES

élelmiszer- és italkereskedő Bécsikapu-tér

ajánlja olcsó és jóminőségű áruit: friss pörkö-lésű kávék a legjobb teak raktáron, hazai rumok, 3.20 P-től, fehér- és vörös borok 1 P-től, hengeralmi lisztek napi árban, az összes mosócékkek, nagy választékban mosdó-és mosósappanok. Porzívógépköles önzés kívánatra házhoz szállítom. — Telefon : 572—98

Újlesztendei

bunda- és szőrmevásár

mélyen leszállított áron

SOMOGYI szücsmester

szőrme divattermében

VIII., Rákóczi-út 23. I. em. (Ufa mellett)

Telefon: József 363-14 — 40 éves evang. cég.

Olvasóink szives figyelmébe!

Zeiss és saját gyártmányu Speciál szemüveg, egy szem-üveg olvasáshoz, íráshoz, távollátásra és vadászatra. Használt és új Zeiss binoclik és azok pontos, bármennyű javítása a legnagyobb garancia mellett.

Libál Andor
optikai specialista, lencsegártó

Budán, II., Fő-utca 4. — Telefon: A. 535—26. — Alapítva 1846

AZ ÖREG DIÓFA

ÉTTERMEI

TULAJDONOS HOFFMANN JÁNOS

I., PÁLYA-U. 3

EST ÉNKINT

CIGÁNYZENE

Esküvőkre és társasvacsorákra külön helyiségek

Első Magyar

Általános Biztosító Társaság

Alakult 1857-ben. — Budapest, IV., Vigadó-tér 1.

A legrégebbi és legnagyobb magyar biztosító intézet

Az evangélikus egyháznak harminc év óta szerződéses biztosító társasága

Fiókjai vannak az ország egész területén.

Elfogad biztosításokat a következőkre:

Emberélet és baleset, tűz, jég, üveg, autó, géptörés, betörés, pénztári kiküldött kirablása, szállítmány, uti-poggyász, értékküldemény, állat és szavatosság.